

Комисијата за жалби при Советот за етика во медиумите на Македонија (СЕММ), на седницата одржана на 19-ти септември 2022 година, врз основа на примена жалба од адвокат Тамара Славеска Апостоловски, го донесе следното:

МИСЛЕЊЕ

Текстот на интернет – порталот „Експрес.мк“, насловен „Ковачки: Истрага за нов функционер на власта: Ако не се појави во ЈО, ќе биде приведен шеф на важна безбедносна институција (фото)“, отстапува од професионалните и етички стандарди.

ЖАЛБА

До извршната канцеларија на Советот за етика во медиумите на Македонија (СЕММ), на 6-ти септември 2022 година, адвокат Тамара Славеска Апостоловски, во својство на полномошник на директорот на Дирекцијата за безбедност на класифицирани информации (ДБКИ), Стојан Славески, поднесе жалба за текстот со „Ковачки: Истрага за нов функционер на власта: Ако не се појави во ЈО, ќе биде приведен шеф на важна безбедносна институција (фото)“, објавен на 2-ри септември 2022 година на интернет – порталот „Експрес.мк“ (www.expres.mk).

Во жалбата се наведува дека текстот содржи неточно и нефер известување, незастапена втора страна, мешање на факти и мислење, вест и коментар, пристрасност и неурамнотеженост во информирањето, повреда на принципот на презумпција на невиност и заштита на сведоци, повреда на начелото дека новинарот треба да ги почитува законите во државата, но дека нема да објави или скрие ништо што е спротивно со јавниот интерес односно, дека во содржината се прекршени членовите 1, 5, 8 и 13 од Кодексот на новинарите.

Жалителот смета дека целта на оспорениот текст на „Експрес.мк“ не е информирање за прашања од јавен интерес, туку ширење непроверени и лажни информации, односно дезинформации, со цел нарушување на угледот на жалителот.

Подносителот на претставката појаснува дека медиумот објавил вест во која пренел статуси на пратеникот Драган Ковачки, објавени на „Фејсбук“, во кои тој го обвинувал жалителот дека против него е покрената кривична постапка и обвинение за испраќање на луѓе на дипломатска мисија во Брисел и за земање мито за издавање безбедносни сертификати, повикувајќи се на Покана упатена до жалителот во својство на трето лице, односно лице кое може да биде повикано како сведок. Дополнително, како што посочува жалителот, порталот изразил и мислење дека досегашната практика покажала дека тој многу лесно можел да стане осомничено или обвинето лице во другата фаза од истрагата.

Подносителот на жалбата потенцира дека текстот на „Експрес“ е едностран, односно втората страна била целосно изоставена, на начин, што порталот воопшто не побарал произнесување од жалителот пред да ја објави веста во која Славески е клеветен за криминал. Во исто време, жалителот забележува дека медиумот не ги објавил двата деманти што директорот на ДБКИ ги поставил на „Фејсбук“, како одговор на обвинувањата на пратеникот Ковачки.

„Дополнително, интернет – порталот не побарал информација од Јавното обвинителство дали навистина се води кривична постапка, односно дали е покренато обвинение против жалителот, со што грубо ја нарушил презумцијата на невиност“, се наведува во жалбата, во која меѓу другото, се забележува дека медиумот не направил јасна дистинкција помеѓу факти и мислење, вест и коментар. Во оваа насока, подносителот на жалбата додава дека порталот изнел шпекулации дека досегашната практика покажувала дека повиканото лице многу лесно можело да се „преквалификува“ во осомничено, односно обвинето лице, при што медиумот ја донел јавноста во заблуда. На овој начин, како што наведува жалителот, порталот објавил податоци за предистражна постапка, која се сметала

за тајна постапка според Законот за кривична постапка и со кои се компромитирал исходот од истата.

Жалителот, на крајот од поднесената претставка, упатува на повеќе членови од Кодексот на новинарите и од Насоките за етичко известување во онлајн медиумите, за кои смета дека се прекршени во оспорениот текст.

ОДГОВОР НА МЕДИУМОТ

Извршната канцеларија на СЕММ, во согласност со членот 14 од Правилникот за работа на Комисијата за жалби, по приемот и разгледување на жалбата, стапи во контакт со интернет – порталот „Експрес.мк“ и побара да се изјасни по однос на наводите на жалбата.

Медиумот не одговори на наводите на жалителот.

МИСЛЕЊЕ НА КОМИСИЈАТА ЗА ЖАЛБИ

Комисијата за жалби утврди дека жалбата е **ОСНОВАНА** и едногласно оцени дека во текстот се прекршени членовите 1, 3 и 13 од Кодексот на новинарите на Македонија.

Член 1: „Новинарот има право на слободен пристап до сите извори на информирање што се од јавен интерес. Новинарот треба да објавува точни, проверени информации и нема да прикрива суштински податоци и да фалсификува документи. До колку информацијата не може да се потврди, или станува збор за претпоставка, односно шпекулација, тоа треба да се каже и да се објави. Точноста на информацијата треба да се провери колку што е тоа можно“.

Член 3: „Новинарот ќе настојува да биде обезбедено објавување на исправка, деманти и одговор во случај кога ќе биде утврдена неточност на информација“.

Член 13: „Новинарот треба да прави разлика меѓу фактите и мислењата, меѓу веста и коментарот“.

Комисијата не најде доволно елементи за да констатира повреда и на членовите 5 и 8 од Кодексот на новинарите, на кои упатува жалителот во претставката.

*При изготвувањето на мислењето, Комисијата за жалби констатираше дека интернет – порталот „Експрес.мк“ не е член на Советот за етика во медиумите и на регистарот на професионални онлајн медиуми.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ НА МИСЛЕЊЕТО

На седницата на 19-ти септември 2022 година, членовите на Комисијата за жалби ги разгледаа наводите на жалителот и извршија увид во спорната содржина.

Комисијата, најнапред, утврди дека се работи за информација за наводна истрага, поведена за директорот на Дирекцијата за безбедност на класифицирани информации (ДБКИ), Стојан Славески. Порталот „Експрес“ текстот го темели на наводи и документ/покана од Јавното Обвинителство, објавени на „Фејсбук“ од пратеникот и член на Извршниот Комитет на ВМРО-ДПМНЕ, Драган Ковачки. Притоа, медиумот констатира дека доколку Славески не се јавел на распит или не го оправдал отсуството, ќе бил стражарно приведен.

Без да навлегува во утврдување на вистинитоста на изнесените наводи на пратеникот Ковачки и во толкување на наводниот документ на ЈО, објавени од „Експрес“, став на Комисијата е дека информацијата произлегува од јавниот интерес, зашто информациите поврзани со работата и евентуалното несовесно работење на државните функционери е легитимна новинарска цел и не треба да бидат изземени од теми за кои јавноста има право да биде информирана.

Сепак, став на Комисијата е дека текстот е едностран, не нуди целосно објективна информација и не ги согледува сите аспекти на темата. Ова од причини што медиумот воопшто не се обидел да ги провери наводите во содржината и да побара потврда од Јавното Обвинителството или од засегнатите страни, во случајов, од директорот Славески, од институцијата што ја раководи тој или од Владата, која го именувала функционерот. Тоа се коси со **член 1** од Кодексот на новинарите, во делот дека проверката на податоците и точноста се морални императиви на новинарството и затоа новинарот е должен да ја провери информацијата од што е можно повеќе извори, а најмалку два меѓусебно неповрзани извора. Отстапката од член 1 особено е нагласена во насловот и во првата реченица од текстот:

„Доколку не одговори на поканата од основното јавно обвинителство во Скопје директорот на ДБКИ (Дирекција за безбедност на класифицирани информации) Стојан Славески ќе биде стражарно приведен.“

Постулат на новинарската професија е да се обезбеди „втора страна“, односно да им се даде можност на сите засегнати во новинарскиот производ да го кажат својот став. Ова, особено во случаи кога новинарот изнесува сомневања или обвинувања или кога некој е предмет на напад и критика.

Комисијата, воедно, констатираше и дека авторот на текстот не прави разлика меѓу фактите и мислењата, меѓу веста и коментарот, што е спротивно на **член 13** од Кодексот на новинарите. Ова прекршување е забележливо во завршниот дел од текстот:

„Именуван е од владата на Зоран Заев но не е сменет од Ковачевски што укажува дека тие имаат блиски односи а премиерот полна доверба во него.“

Новинарите имаат право на свое мислење, став и вредносен суд, но не смеат сопственото мислење да го камуфлираат како факти. Мора да биде јасно разграничено што се факти и информации, а што коментар, претпоставка или став на авторот за да се избегнат дезинформирање и манипулирање со публиката.

Онлајн медиумите, при пренесувањето тврдења на политички субјекти или други извори, ќе настојуваат секогаш кога е тоа можно да ги проверат тие тврдења, односно да не бидат само пренесувачи на “сервирани факти“ од некој друг. Со тоа, на публиката ќе ѝ овозможат да прави разлика меѓу фактите и шпекулациите или дезинформациите, особено кога станува збор за важни и актуелни случувања и теми.

Во продолжение, Комисијата утврди дека порталот „Експрес“ не го објавил и демантот/одговорот на жалителот Славески, поставен на својот Фејсбук профил во однос на наводите на пратеникот на ВМРО-ДПМНЕ. Иако демантот не бил испратен директно до интернет – порталот, медиумот требало активно да ја следи темата, да го детектира и да не го игнорира одговорот на директорот на ДБКИ, објавен уште истиот ден. Со тоа, медиумот го повредил **член 3** од Кодексот на новинарите, кој налага дека новинарот треба да настојува да биде обезбедено објавување на исправка, демант и одговор во случај кога ќе биде утврдена неточност на информација.

Моралната одговорност за евентуалната неточност на информацијата паѓа на новинарот и затоа е важно тој самиот да влијае и да обезбеди демант, исправка или одговор во медиумот во кој информацијата е објавена, а чијшто автор е тој. На тој начин, новинарот го штити и сопствениот интегритет, но и интегритетот на медиумот во кој работи.

Онлајн медиумите треба да се обврзат навремено да ја исправат секоја објавена информација за која ќе се утврди дека не е точна или да ја дополнат информацијата која е нецелосна. Ова особено се однесува на информациите што некому можат да предизвикаат материјална штета или да нарушат нечиј углед.

Со оглед дека во случајов се работи за информација преземена од „Фејсбук“ , Комисијата во оваа прилика потсетува дека медиумите се одговорни и за искажаното на социјалните мрежи, зашто со нивното објавување, таквите содржини добиваат јавност и не ги амнестираат од одговорност самите медиуми. Затоа, во отсуство на официјална потврда, новинарите треба да изразат резерва, воздржаност, па дури и сомнеж, на начин што во рамките на самиот текст ќе се оградат од наводите и јасно ќе посочат дека, како медиум, ќе се обидат во разумно време да ги потврдат или демантираат информациите преземени од социјалните мрежи.

* * *

Во согласност со наведеното, Комисијата одлучи како што е погоре наведено.

Во работата на Комисијата учествуваа членовите Мирче Адамчевски, Сефер Тахири, Мери Јордановска, Теофил Блажевски, Снежана Трпевска, Ердџан Ахмет и Димитар Мицев.

Со почит,
Совет за етика во медиумите на Македонија

Претседател на Комисијата за жалби
Мирче Адамчевски

